

RYHMÄTYÖSKENTELEY OPETTAMISEN APUVÄLINEENÄ

Pia Einamo-Urpalainen

Juha Rapeli

Ammatillisen opettajankoulutuksen
kehittämishanke
Maaliskuu 2014
Ammatillinen opettajakorkeakoulu
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Pia Einamo-Urpalainen, Juha Rapeli
Pienryhmätyöskentely opettamisen työkaluna

Opettajankoulutuksen kehittämishanke 35 sivua
Maaliskuu 2014

Tässä tutkielmassa tarkasteltiin ryhmäopetuksen eri muotojen mukanaan tuomia etuja ja mahdollisia haasteita. Ryhmäopetusta voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Tässä esittelemme ja kokeilimme muutamia mielestämme hyviä menetelmiä.

Ryhmäopetus ei ole uusi tapa toteuttaa opetusta, kuitenkin erilaiset syyt pakottavat kouluttajia hakemaan tehokkaampia ja ”edullisempia” menetelmiä toteuttaa opetusta ja koulutusta.

Meille työn tekijöille asia on myös kiinnostava, liittyen omien ryhmien kanssa kohdattuihin ongelmiin ja toisaalta ryhmätyömuotoa hyvin kokemuksiin jo aiemmin käyttäneinä.

Ryhmäopetusta on tutkittu paljon ja siitä löytyykin valmiiksi tuotettua materiaalia hyvin monista eri lähteistä. Teoriaa näiden eri menetelmien tueksi voi käyttää jopa oppilaiden kanssa suunnitellen ja näin oppilaatkin saattavat päästä vaikuttamaan menetelmiin joilla juuri heidän opintopolkuaan muotoillaan.

Työn edetessä teimme muutaman varsinaisen opetusharjoituksen, jolloin tarkastelimme kriittisesti eri menetelmien sopivuutta ja saatuja hyötyjä. Harjoitukset päätökseen saatuaamme kokemukset avattiin yhdessä ja pohdimme kuinka oppiminen oli edennyt, mikä meni hyvin ja mitä voisi tehdä vielä paremmin.

Ryhmäopetuksessa toimintaan vaikuttaa tietysti ryhmän koko. Viiden tai kahdenkymmenen oppilaan ryhmissä varsinainen toteutus tapahtuu eri kaavan mukaan. Myös tilat ja ympäristöt vaikuttavat menetelmien valintaan

Ryhmän koostuessa nuorista alle parikymppisistä tai vaihtoehtoisesti motivoituneista aikuisista, myös ennuste on erilainen. Tässä työssä perehdyttiin pääasiassa nuorten opettamiseen eri ryhmätyömuodoissa.

Päätelmänä voidaan todeta oikean ryhmätyömuodon soveltuvan oikealle ryhmälle ja sitä kautta antavan hyvän oppimistuloksen. Lisäksi opettajan kokemus onnistuneesta oppitunnista antaa voimia jaksaa haastavassa työssään.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	LÄHTÖKOHTA JA TAVOITTEET	6
3	RYHMÄTYÖOPETUS	8
4	RYHMÄN OHJAAMISEN MENETELMÄT	9
	4.1 Samanaikaisopetus	9
	4.2 Väittely	10
	4.3 Snowball	10
	4.4 Aivoriihi	11
	4.5 Stealing	12
	4.6 Learning cafe	13
	4.7 Tuplatiimi	13
	4.8 Akvaario	14
5	YHTEISTOIMINNALLINEN OPPIMINEN	15
	5.1 Yhteistoiminnallisen ryhmätyön edut	16
	5.2 Yhteistoiminnallisen ryhmätyön ansoja	17
	5.3 Yhteistoiminnallisen oppimisen työvaiheet	18
6	VUOROVAIKUTUS	19
7	AUKTORITEETTI	20
8	RYHMÄKOOT JA NIIDEN VAIKUTUKSET	22
	8.1 Pienryhmä	22
	8.2 Parityö	23
9	RYHMIEN OPETUSTILAT JA YMPÄRISTÖT	24
	9.1 Luokkahuoneet	24
	9.2 Opetuskeittiö	24
	9.3 Opetusravintolakeittiö	25
	9.4 Työpajat	25
	9.5 Virtuaali ympäristöt	26
	9.6 Luonto/ulkoilma	26
10	ARVIOINTI	28
11	RYHMÄTYÖSKENTELEN OPETUSHARJOITUKSET	29
	11.1 Pia ryhmän vetäjänä	29
	11.2 Juha ryhmän vetäjänä	31
12	YHTEENVETO	33
13	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Tarkastelimme tässä työssä opetusta erilaisissa ryhmätyömuodoissa ammattioppilaitoksissa Haminassa ja Kotkassa opettajan näkökulmasta. Pääasialliset tutkimuksen kohderyhmät ovat Haminassa auto-osaston oppilaat, jotka valmistuvat aikanaan ajoneuvoasentajiksi ja Kotkassa catering-alan opiskelijat, joista valmistuu laivakokkeja ja -tarjoilijoita. Olemme käyttäneet ryhmäopetusta eri muodoissa aiemminkin satunnaisesti, kuitenkin ilman erityistä arviointia ja analysointia. Oppilasryhmät, joihin tutkimus kohdistui, ovat ns. normiryhmiä. Näissä ryhmissä on mukana HOJKS:attuja oppilaita, mutta pääosa etenee normaalin OPS:in mukaan.

Tavoitteena työssä oli löytää keinoja tehostaa opetusta ja todeta muutaman harjoituksen jälkeen keinojen tuomat hyödyt opetuksessa. Tarve edelliseen syntyy vähenevien lähiopetustuntien- ja suurempien HOJKS:attavien oppilaiden määrästä. Em. seikat asettavat ainakin ammattioppilaitosten opetuksessa opettajille suuria haasteita opetussuunnitelman toteuttamiseksi niin, ettei oppilaalle annetun opetuksen taso heikkenisi. Lisäksi ns. nuppirahaa, eli oppilaan oppilaitokseen mukanaan tuomaa taloudellista resurssia tullaan tulevaisuudessa leikkaamaan, tai sen kriteerit tulevat muuttumaan vähentäen samaa resurssia.

Lisäksi tavoitteena meillä tässä hankkeessa on löytää ja soveltaa uusia keinoja haastavien oppilaiden sisäisen motivaation kasvattamiseen niin, että koko ryhmä hyötyisi paremmasta (rauhallisemmasta) oppimisympäristöstä ja opettajalla kuluisi aikaa yhä vähemmän turhien asioiden selvittelyyn oppituntien aikana.

Haimme tietoa ryhmäopetukseen liittyen kirjallisuuden puolelta. Tutkimme eri ryhmäopetuksen muotoja ja mietimme, mitkä olisivat niistä meille soveltuvia malleja. Ryhmäopetusta on käytetty hyvin erilaisissa oppilaitoksissa ja koulutustilaisuuksissa. Ryhmäopetusmuotoja on lukuisia ja työssä mainitaan niistä keskeisempiä.

Emme lähteneet keksimään uusia opetusmuotoja, vaan päätimme käyttää jo hyväksi koettuja menetelmiä. Jokainen opettaja on kuitenkin yksilö ja opetuksesta muodostuu aina opettajan näköistä.

2 LÄHTÖKOHTA JA TAVOITTEET

Opetamme molemmat ammattiopistossa pääosin nuoria, Pia Einamo-Urpalainen kokkipuolella ja Juha Rapeli autopuolella. Meillä molemmilla on jo useamman vuoden kokemus opetuksesta ja selkeä näkökulma opetustyöhön on muodostunut. Seuraavassa kappaleessa kuvausta muodostuneesta näkökulmasta.

Ammattiopistoon pyrkivät oppilaat eivät ole aina välttämättä kovin motivoituneita opiskelemaan lukemalla, he opiskelevat ja oppivat mieluummin tekemällä käsillään. Toki, kyllä innokkaita lukijoitakin löytyy. Ammattiopistossa opiskellaan pääosin käsillä tekemiseen tähtääviä taitoja, mutta niihin liittyvät perusteet on opiskeltava teorialuokissa kirjoja tai muita oheismateriaaleja käyttäen.

Meidän opettamille linjoille hakee ja tulee valituksi myös näitä heikomman (luku) motivaation omaavia opiskelijoita. Joillekin ammattiopiston linjoille on paljon hakijoita ja tästä johtuen näille linjoilla valitut oppilaat ovat melko tasokkaita (keskiarvo korkea). Meidän opettamat linjat eivät kuulu kaikkein haetuimpien linjojen ryhmään.

Opetettavat ryhmät vaikuttavat vuosi vuodelta aina haastavimmilta. Ryhmissä on yhä enempi niitä, jotka eivät pysty, jaksa tai muuten vaan menesty (eivät viitsi) normi luokkaopetuksessa. Nämä oppilaat aiheuttavat usein luokassa epäjärjestyttä monin eri tavoin. Usein häiritsijältä on motivaatio kadoksissa opittavaan asiaan liittyen ja hän tarinoi kavereilleen ihan muuta asiaa, mitä luokassa opettajan johdolla käsitellään. Edellisen päivän tapahtumat ovat yksi merkittävämpiä tarinoinnin asioita aamun tunneilla, näitä selvitetessä on käynyt ilmi. Jos häiritsijä ei mitään muuta asiaa keksi, hän alkaa kiusata lähinnä istuvaa opiskelijatoveriaan eri tavoin.

Mahdollisen häiritsevän opiskelijan motivaation ylläpitämiseen kannattaa panostaa etukäteen, yleensä ongelman syntyessä sen hallitseminen ja tilanteen korjaaminen on työteliäämpää.

Erilaisia tehtäviä suunniteltaessa pitää kaikille opiskelijoille löytää sopivan vaikeusasteen omaavia tehtäviä. Liian vaikea tehtävä lannistaa heikompi tason oppilaan ja liian helppo tehtävä menee hujauksessa ohi ja taas on aikaa muuhun pahimmillaan jopa opetusta häiritsevään puuhasteluun.

Hyvän koulunkäynnin osatekijöitä ovat yhteisöön kuuluminen, toisten kunnioittaminen sekä mahdollisuudet osallisuuteen ja vaikuttamiseen. Koulutodistukset valitettavasti kirjoitetaan vain tiedoista ja taidoista. Sen takia pääsee helposti unohduttamaan, että sekä perusopetuslaki että lukiolaki asettavat koulun päätavoitteeksi oppilaiden kasvun ihmisinä ja kansalaisina. Vasta tämän jälkeen tulevat tiedolliset tavoitteet. Järjestys on tarkkaan mietitty.

Suomalainen yhteiskunta on joskus pidetty pystyssä vähäisinkin koulutiedoin, mutta ei koskaan ilman ihmisiä, jotka tulevat toimeen itsensä ja toistensa kanssa. Koulussa on tärkeää oppia paitsi kouluaineita, myös kaikkia niitä muita asioita, joita elämässä tarvitaan. Näin Timo Saloviita kirjoittaa alkusanoissaan kirjassaan *Meidän koulu 2009*. Meillä oppilaissa näkee koko ajan enemmän sitä, miten perustaidot elämänhallinnassa puuttuvat. Näiden asioiden opettamiseen meiltä kuluu aina vain enemmän aikaa. Elämänhallinnan opettaminen ja samalla ammattiin valmistumisen tavoitteiden yhdistäminen opetuksessa on vaativaa. Myös sosiaalisten taitojen harjoitteluun tarvitaan aikaa yhä enemmän. Kuinka aika saadaan riittämään? Miten oppilaat saisivat oppimaan ja motivoitumaan? Lähiopeustunteja vähennetään kokoajan lisää.

Tässä hankkeessa paneuduttiin ns. nykyisten normiryhmien opettamiseen, jossa on lähes aina mukana näitä haastavampia Hojks-opiskelijoita. Tuoretta tutkimusaineistoa erityisoppilaiden kanssa toimimisesta löytyy myös kurssitoveriemme tutkimuksesta. Kyseisestä tutkimuksesta asiaa valottaa Sirpa Marttisen ja Jani Pitkäsen ”Käytöshäiriöisten oppilaiden opettaminen pienryhmissä”. Materiaali saatavilla Tamk:in kirjastosta.

3 RYHMÄTYÖOPETUS

Kateederiopetus eli opettajakeskeinen suora opetus on, jossa opettaja puhuu ja kyselee. Oppilas saattaa jäädä passiiviseksi tiedon vastaanottajaksi. Näkemyssemme perusteella suora opetus on todettu hyväksi, mutta sitä olisi hyvä täydentää muillakin työtavoilla.

Oppimista syntyy myös pienissä oppilasryhmissä ilman opettajaa. Oppilaat kykenevät opettamaan toisiaan ja kertomaan jopa osuvampia ja konkreettisempia esimerkkejä, kuin mitä opettaja saattaisi keksiä, ovathan oppilaat lähellä toistensa elämismaailmaa ja myös saman ikäisiä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei opettajaa tarvittaisi. Opettajan tehtävä on jäsentää, johdatella ja ohjata keskustelua ja toimintaa. (Cantell 2000, 67).

Ryhmätöiden käyttö on tehokas opetusmenetelmä, joka täydentää erinomaisesti perinteisemmän koulutyön muotoja. Se toimii myös välineenä sosiaalisten oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Toimivaa ei ole mikä tahansa ryhmätyö, vaan ryhmätyön muoto, joka tunnetaan nimellä yhteistoiminnallinen oppiminen (Saloviita 2009,8).

Muutama vuosikymmen sitten, 70-luvulla omakohtainen kokemus peruskoulusta muistuttaa vahvasti juuri tuota kateederiopetusta. Hyvin harvoin opettaja jakoi meidät ryhmiin eli ryhmätöihin. Edelleen ne harvat kerrat jolloin saimme tehdä ryhmätöitä, muistuvat positiivisina kokemuksina mieleen. Tiedon jakaminen ja toisten oppilaiden mielipiteiden kuuleminen vahvisti omaa näkemystä jo tuolloin. Muistikuva on jäänyt myös siitä, että ryhmätöiden yhteydessä syntyi opettajalle tarve puuttua useammin joidenkin oppilaiden häiriökäyttäytymiseen. Tuo häiritsejien toiminta saattoi johtaa siihen, ettei ryhmätöitä niin useasti tehty.

Näidenkin näkemysten saattamana voi todeta tärkeäksi oppilaan oman motivaation löytämisen ja sen ylläpitämisen hyvien oppimistulosten aikaansaamiseksi. Ryhmätyöskentelyssä on potentiaalia oikein tuettuna ja ohjattuna.

4 RYHMÄN OHJAAMISEN MENETELMÄT

Pienryhmää ohjataan pääosin yhden opettajan voimin. Jos isohko luokka on jaettu useampaan pienryhmään, ja resurssi sallii, opettajan ja oppilaan kannalta on aina parempi useamman opettajan tai ohjaajan opastaessa ryhmää.

Ryhmän ohjaaminen muuttuu opetustilan muuttuessa, työsalissa toiminta on hyvin erilaista verrattuna luokkaan opetukseen. Työsalissa jokaisella oppilaalla saattaa olla oma harjoitustyö. Fyysisestikin eri opiskelijoiden etäisyys toiseen oppilaaseen saattaa olla viisikymmentä metriä. Tämäkin seikka asettaa haasteen ajankäytön tehokkuudelle.

Ryhmätyömuotoa voidaan käyttää esim. testilaitteen opetusvaiheessa. Jokainen ryhmän jäsen kokeilee opetetun testilaitteen käyttöä saaden tukea ohjaajalta ja muilta ryhmän jäseniltä tilanteen muukaan. Opettaja varmistaa aina tiedon ja ohjauksen oikeellisuuden.

4.1 Samanaikaisopetus (Kaksiopettaja-järjestelmä)

Kaksi tai useampi opettaja luokassa, eli varsinainen opettaja vetää esimerkiksi suurempaa normioppilaiden ryhmää ja toinen opettaja keskittyy pieneen haastavampaan hojks:attujen ryhmään. Parhaimmillaan voi vielä olla kolmaskin opettaja, jolloin hojks:attujen ryhmän oppilaille saadaan entistäkin henkilökohtaisempaa ohjausta ja opetusta. Tällaisia eri luokilta kasattuja hojks-ryhmiä löytyy nykyään yhä useammin. Varsinkin hojksatuilta oppilailta saatu palaute kyseisestä opetuksesta on pääsääntöisesti erittäin positiivista. He kertovat usein oppivansa yhden tunnin aikana enempi, kuin normiopetuksessa ovat oppineet koko päivän aikana. Kokemus vaikuttaa kannustavasti opiskelijan motivaatioon, mikä saattaa heijastua muuhunkin oppimistapahtumaan.

Samanaikaisopetuksen päämuodot:

-Avustava opetus on opetusta, jossa toinen opettaja opettaa ja toinen kiertää luokassa auttamassa siellä missä tarvitaan lisää tukea oppimiseen. Opetus on rinnakkaista.

-Rinnakkaisopetusta on, jossa opettajilla on omat oppilasryhmät luokissa. Käytössä on ”työasemat” tai ”pysäkit”

-Täydentävä opetus on, jossa tuntisuunnitelma on jaettu osiin opettajien kesken. Opetus on peräkkäistä.

-Tiimiopetusta on, jossa opettajat puhuvat vapaasti vuorotellen. Opetus on peräkkäistä, nopeasti limittyvää. (Saloviita 2000, 48)

4.2 Väittely

Väittely on ikivanha opetusmenetelmä. Väittely kehittää kielitaidon lisäksi ajattelua. Siinä voidaan saada aikaan mielenkiintoisia keskusteluja. Toiselle pareista annetaan aihe puolesta ja toiselle aihe, joka on edellistä vastaan. Molemmat pareista perustelevat kantansa toiselle ja näkemyksistä käydään keskustelua. Lopuksi keskustellaan aiheesta vielä koko luokan kanssa yhdessä. <http://www.finope.fi/content.php?cat=2&cid=37> 12.10.2013

4.3 Snowball

Opiskelija ensin hetken aikaa syventyy yksin opetettavaan asiaan. Tämän jälkeen muodostetaan pari, jossa kaksi opiskelijaa vertailee tietojaan ja tarvittaessa täydentävät omia tietojaan parin tiedoilla. Seuraavassa vaiheessa parit muodostavat neljän opiskelijan ryhmän ja esittävät tietojaan toisilleen. Tämän jälkeen voidaan ryhmäkoko kasvaa kuuden tai kahdeksan oppijan ryhmiksi. Tällainen menetelmä sopii ongelmaratkaisuun, keskusteluun, tutustuttaessa uuteen aihepiiriin. <http://www.enorssi.fi/Snowball> 9.10.2013

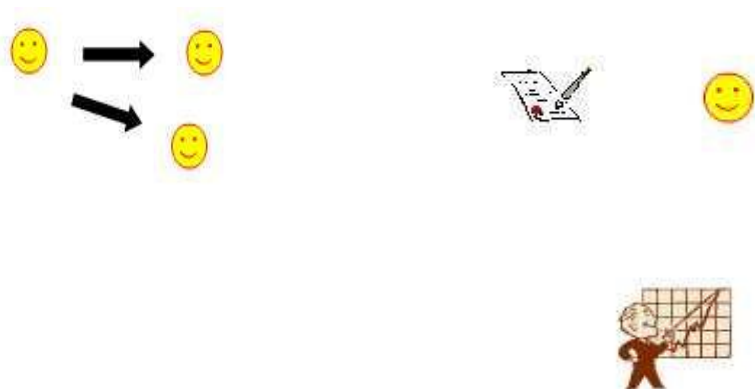

Kuva 1. Aivoriihi

4.4 Aivoriihi

Perusajatuksena on tuottaa pienryhmissä ideoita, ajatuksia, tietoa. Osanottajamäärä voi vaihdella kolmesta kahdeksaan opiskelijaan. Ongelma tai tehtävä määritellään tarkasti. Menetelmän keskeiset periaatteet ovat että, kaikki esiin tulevat ideat kirjataan, kritiikkiä ei esitetä, lennokkaat ja hullut ideat ovat toivottavia, parannellaan ja yhdistellään toisten ideoita, toisto on sallittua.

Aivoriihen merkitys perustuu myös siihen, että sen avulla voidaan lisätä ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuutta, ongelma ja sen mahdollinen ratkaisu koetaan yhteiseksi, mikä aikanaan helpottaa ratkaisuun sitoutumista. Tarkoitus on tuottaa paljon ideoita, joista myöhemmin seulotaan käyttökelpoisimmat. Menetelmä kehittää luottamusta omiin kykyihin ja luovuuteen ja lisää valmiuksia erilaisten ongelmien havaitsemiseen. Aivoriihen avulla saadaan ryhmä toimimaan paremmin ja lisätään kuuntelutaitoa ja toisten ideoiden arvostusta. <http://www.enorssi.fi/Aivoriihi> 9.10.2013

Kuva 2. Stealing

4.5 Stealing

Stealing – menetelmä tarkoittaa ideoiden ”varastamista” toisilta ja yhteisen tietopohjan kokoamista ryhmässä. Tämä tapahtuu siten, että jokainen oppija itsenäisesti luonnostelee jonkin opittavan asiakokonaisuuden. Tämän jälkeen voidaan muodostaa esimerkiksi kolmen oppijan pienryhmä. Jokainen oppija kertoo omat tietonsa toisille ryhmän jäsenille. Kun yksi lukee tekstiään, muut saavat kirjata muistiin asioita, joita he eivät itse muistaneet, tienneet tai tulleet ajatelleeksi. Lopuksi pienryhmä kokoaa kaiken yhteisen tietonsa asiasta. Tämän jälkeen opettaja voi koota kaikkien pienryhmien tiedot esimerkiksi taululle, kalvolle. Käsitekarta on hyvä kokoava menetelmä. Yhteisen tietopohjan kokoamisen jälkeen voidaan ryhtyä opettamaan asiaa.

Stealing – menetelmä soveltuu hyvin mm. reaaliaineisiin, aktivoivaan kirjoittamiseen ja siirryttäessä käsittelemään uutta asiakokonaisuutta.

<http://www.enorssi.fi/Stealing> 10.10.2013

4.6 Learning cafe

Oppimiskahvilassa ideoidaan uutta, jatketaan toisten ideoita ja kyseenalaistetaan itsestäänselvyksiä rakentavassa hengessä. Kahvila tunnelmaa ja rentoutta saadaan mukaan, jos tarjolla pientä naposteltavaa tai kahvia. Luokkaan tehdään pieniä pöytiä. Opettaja antaa aiheen jokaiselle pöydälle. Jokaiselle pöydälle laiteaan puhtaat paperit ”pöytäliinat”. Niihin kirjoitetaan tai piirretään. Jokaisessa pöydässä on emäntä tai isäntä vauhdittamassa keskustelua. Opiskelijat kiertävät ryhmässä pöydästä toiseen. Keskusteluun käytetään aikaa 15- 30 minuuttia pöytää kohden. Seuraava ryhmä täydentää edellisen ryhmän merkintöjä. Isäntää voidaan vaihtaa. Lopuksi emäntä/ isäntä esittelee työn.

Tavoitteena on oppia yhdessä. Jokainen osallistuja voi tuoda esiin omat ajatuksensa. Menetelmän keskeisenä ajatuksena on, että voidaan jakaa kokemuksia, luoda uutta tietoa ja rakentaa yhteistä näkemystä. <http://www.tyokalupakki.net/learningcafe> 9.10.2013

A-ryhmä	B-ryhmä	C-ryhmä	D-ryhmä	E-ryhmä	F-ryhmä

Kuva 3. Tuplatiimi

4.7 Tuplatiimi

Tuplatiimi on ryhmätyömenetelmä, joka on tarkoitettu erityisesti avoimien ongelmien ratkaisuun. Vaihtoehtojen karsimiseen. Keskeistä on eri näkökulmien esiin tuominen, niistä keskusteleminen ja vaihtoehtoisten ideoiden yhteensovittaminen.

Jokainen vastaa ensin yksin kysymykseen. Keskustellaan ryhmissä ja valitaan kolme ideaa. Jaetaan luokka maksimissaan kuuteen ryhmään. Viedään asiat taululle. Ryhmä perustelee valinnat. Poistetaan samat. Ryhmä valitsee kolme parasta kaikista. Merkitään taululle. Kerätään tyhjät pois. Yhdistetään samankaltaiset. Valmisryhmittely edustaa ryhmän näkemystä parhaista ideoista/ näkemyksestä. [http://www.edu.fi tuplatiimi10.10.2013](http://www.edu.fi_tuplatiimi10.10.2013)

4.8 Akvaario

Akvaario- menetelmässä jaetaan ryhmä kahteen ryhmään. Toinen ryhmä istuu tuoleille piiriin, keskelle luokkaa ympyrään (kalat). He keskustelevat valitusta aiheesta. Muut seuraavat ulkopuolella. Heidän tehtävänä on kuunnella. He tekevät huomioita ja tarvittaessa muistiinpanoja. Keskustelun päätyttyä ”kalat” ovat hetken hiljaa. Muut kommentoivat keskustelua ja tuovat omia näkökulmia esiin. Lopuksi keskustellaan vielä yhdessä. Akvaario soveltuu loppupalautteen antamiseen ja kun halutaan saada keskustelua sekä useita näkökantoja esille. Voidaan käyttää myös verkkokeskustelua ohjaavana menetelmänä.

5 YHTEISTOIMINNALLINEN OPPIMINEN

Yhteistoiminnallisella oppimisella tarkoitetaan oppimista, jossa ryhmä oppilaita työskentelee yhdessä käyttäen hyväksi kaikkien ryhmän jäsenten tietämystä. Tavallisessa ryhmätyössä lahjakkaat ja ahkerat oppilaat tekevät yleensä työn ja muut vain seuraavat sivusta. Yhteistoiminnallisessa oppimisessä tarvitaan jokaisen omaa panosta. Jokainen kantaa oman vastuun.

Yhteistoiminnallinen oppiminen ei ole varsinaisesti opetuksen työtapaa tai opetusmenetelmää. Se on opetuksen lähestymistapa, joka korostaa sosiaalista vuorovaikutusta. Yhteistoiminnallisen oppimisen yhteydessä käytetään lukuisia erilaisia aktiviteetteja ja työtapoja

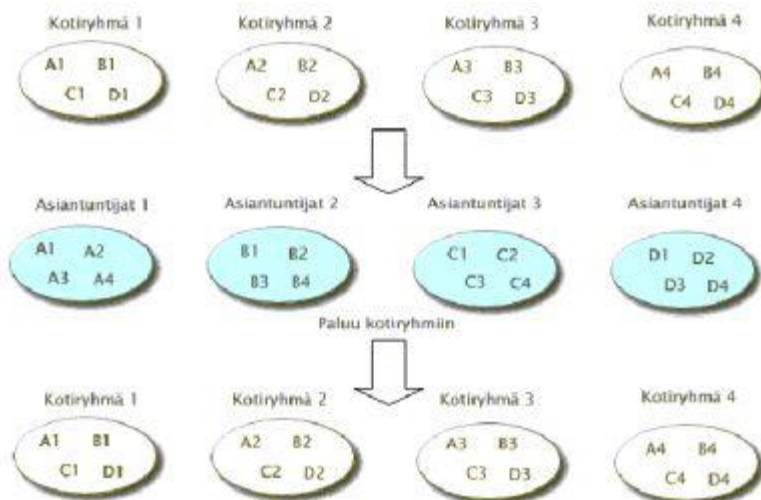
Parhaimmillaan yhteistoiminnallinen työskentely luo oppimisen iloa, positiivista sosiaalista kanssakäymistä sekä tukee oppimisprosessia. Koko ryhmä hyötyy yksilöiden erilaisista taidoista ja tiedoista niin, että opiskelun mielekkyys kasvaa ja oppimistulokset paranevat.

Yhdysvaltalaiset professorit Roger ja David Johnson ovat tämän menetelmän tärkeimpiä kehittäjiä, ja heidän opetukseensa suomalaiset sovellutukset paljolti perustuvat.

Yhteistoiminnallisen oppimiskäsityksen taustalla on humanistinen ihmiskäsitys, jonka mukaan oppija on tahtova, sisäisesti motivoitunut, itseohjautuva, omista ratkaisuistaan tietoinen ja vastuullinen yksilö. Hän haluaa itsenäistyä ja ohjata omaa oppimistaan. Edelleen yhteistoiminnallisen oppimisen taustalla on kokemuksellinen oppiminen, joka selittää oppimisen syklisenä prosessina. Tällöin korostuu ennen kaikkea aktiivinen prosessi, eikä niinkään lopputulos.

Yhteistoiminnallisen oppimisen taustalla on useita oppimisteorioita, mm. kehityspsykologi Vygotskin sosiokulttuurinen teoria kognitiivisesta kehityksestä. Vygotski painottaa sosiaalisen vuorovaikutuksen tärkeyttä oppijan ja aikuisten ja kehittyneempien ikätoverien kanssa - ilman sitä, omin avuin lapsi ei kykenisi saa-

vuttamaan yhtä korkeaa kehityksen astetta. Toinen viime aikoina suosittu oppimisteoria on ns. konstruktivistinen oppiminen. Sen mukaan oppimisessa keskeistä on tiedon aktiivinen jäsentäminen ja muokkaaminen oppijan mielessä.

Kuva 4. yhteistoiminnallinen oppiminen

5.1 Yhteistoiminnallisen ryhmätyön edut

Yhteistoiminnallinen ryhmätyö voi avata oppilaalle uuden ajattelutavan suhtautumisessaan opiskeluun. Toisen oppilaan tuki ja yhdessä tekemisen meininki saattaa olla merkittävä tekijä opiskelumotivaation löytymiseen tai sen vahvistamiseen. Ongelman ratkaiseminen yhdessä ja omien kykyjensä löytäminen parin kanssa tukee muutenkin sosiaalista kasvamista ihmisenä sekä lisää luottamusta toisiin ihmisiin.

- oppilaiden aktivoituminen, oppilaat osallistuvat kaikkien omien kykyjensä voimin.
- paritöissä passiivinenkin oppilas joutuu tarttumaan toimeen, ryhmän pari ”vahtii ja vaatii” toista jäsentä osallistumaan solidaarisesti.
- oppilaista tulee toistensa auttajia, tästä hyötyvät parhaat sekä heikot oppilaat, ongelmista keskustellaan ja etsitään yhdessä ratkaisuja.
- helppo eriyttää opetusta, valmiiksi erillisiä ryhmiä, joiden opetuksentaso valitaan aina ryhmän tason mukaan.

- OPPILAIDEN väliset suhteet PARANTUNEET, keskimäärin tulokset ovat olleet jopa murskaavan hyviä yhteistoiminnallisen oppimisen eduksi (Saloviita 2006, 20).

5.2 Yhteistoiminnallisen ryhmätyön ansoja

Yhteistoiminnallisen ryhmätyön ansoja tulee välttää. Ansoja saattaa syntyä ohjaajan tahtomatta, jos ei osaa huomioida ryhmän koostumusta ja siellä vallitsevia suhteita. Myös ryhmäkoot ovat huomioitavia seikkoja. Lisäksi ryhmän jäsenten taso on huomioitava opiskeltavan materiaalin taso ja etenemistähtia suunniteltaessa.

- unohdetaan sosiaalisten taitojen opettaminen, oppilaan tulee oppia sosiaalisen elämän taidot muun opittavan ohessa. Jos sosiaalisuus puuttuu tai on hyvin heikko, oppilas ei kykene sopeutumaan muuhun ryhmään eli tiimiin.
- annetaan oppilaiden itse muodostaa ryhmät, oppilaat valitsevat sellaiset ryhmät, joissa on heidän parhaat ”hengailukaverit”, oppimisilmapiiri saattaa jäädä syntymättä
- käytetään liian suuria 5-6 hengen ryhmiä. Ryhmiin mahtuu vapaamatkustajia, jotka eivät tee juurikaan mitään. Eivät myöskään opi mitään.
- annetaan tehtäviä, joita ei ole kytketty oppimistavoitteisiin. Aika ja energia kuluvat epäolennaiseen ja tärkein asia jää oppimatta.
- käytetään liian monimutkaisia ryhmätyömalleja ja oppilaat eivät ymmärrä asian ydintä, eli oleellisinta.
- vaihdetaan ryhmien kokoonpanoja liian nopeasti, oppilaat eivät ehdi mieltää oppimaansa.
- käytetään ryhmätöitä liian harvoin niin ettei työtappaa ehdi oppia, ryhmätyön alussa ryhmillä kuluu reilusti aikaa työn käyntiin saattamiseksi. (Saloviita 2009,20)

5.3 Yhteistoiminnallisen oppimisen työvaiheet

Oppilaat voidaan jakaa tilanteen mukaan 2 - 6 hengen ryhmiin. Alkuvaiheessa hyvä ryhmäkoko olisi 2 - 3 henkeä. Oppilaat jakautuvat kotiryhmiin. Ryhmissä on neljä oppilasta ja ryhmiä on neljästä viiteen. Opettajan esittämä ongelma on jaettu neljään osaan (A B C D). Opettaja selvittää, mitä tehdään kotiryhmissä (jokainen oppilas perehtyy omaan ongelmaansa ja opiskelee ryhmässä kokonaisuuden muut osaongelmat muiden opastamana). Mitä tehdään asiantuntija ryhmissä (jokainen oppilas perehtyy yhteen ongelman osaan).

Asiantuntijaryhmissä oppilaiden pitää perehtyä aiheeseensa huolellisesti ja suunnitella opettajan johdolla, miten työ puretaan kotiryhmissä. Kun työaika on päätynyt, kukin asiantuntijaoppilas palaa kotiryhmäänsä. Ongelman tuotokset opetetaan muille kotiryhmän oppilaille. Tuotetusta materiaalista opettaja voi syventää, soveltaa, integroida aiheita. Olisi kuitenkin tärkeää, että opittuja tietoja tai taitoja saisi heti käyttää (esim. essee, kirjoitelma, formatiivinen tai summatiivinen koe, tiivistelmä, käsitekartta tms.) ovat hyviä kokoavia työmenetelmiä.

<http://www.enorssi.fi/09.10.2013>

6 VUOROVAIKUTUS

Ryhmätyössä on tavoitteena tehokkaampi vuorovaikutus. Silloin kaikki ryhmän jäsenet pääsevät ja joutuvat osallistumaan yhteiseen työhön. Ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus on aina kaksisuuntaista. Jäsenten yksilölliset persoonat vaikuttavat kuinka tehokkaasti. Teoriassa on mahdollista, ettei vuorovaikutusta toteudu. Näin ei tapahdu kuitenkaan kovin usein.

Vuorovaikutus voidaan Homansin (1967) tavoin määritellä sosiaalisesti vaihdoksi, jossa vuorovaikutuksen osapuolet, lähettäjä ja vastaanottaja vaihtavat ajatuksia, mielipiteitä, kokemuksia, arvoja, rahaa, tavaraa, askeleita (kuten tanssissa) jne. Tavallisin ihmisten välinen vuorovaikutuksen muoto on keskustelu. Puhumme asioista toisillemme. Lähetämme erilaisia viestejä, joihin odotamme toisten vastaavan. Puhekielen ohessa voimme käyttää myös muita kieliä, kuten: ilme- ja elekieltä. Näiden lisäksi ilmaisemme itseämme monella muulla tavalla, pukeutumisella, valitsemalla tiettyjä esineitä, ideoita, ihmisiä jne.

Nämä erilaiset viestit puhuttelevat ihmisiä eri tavoin. Jotkut eivät ”kuule” eivätkä ”näe” muuta kuin toisen puheen. He eivät ts. YMMÄRRÄ ele- tai ilmekieltä tai valintoihin ja pukeutumiseen sisältyviä viestejä. Useat kuulevat samat sanatkin eri tavalla. Esim. Kommunisti on toisen mielestä ”hyvä” sana ja toisen mielestä ”ruma” sana, melkein kirosana. Tästä ihmisen ”kuuroudesta” johtuu, että sanoma ei aina mene perille.

Milloin sanoman lähettäjä ei saa yhteyttä siihen henkilöön, jolle hän sen on tarkoittanut, vuorovaikutus-suhdetta ei synny. Toisen kuulemattomuus tai reagoimattomuus voi kyllä vaikuttaa sanoman lähettäjään, niin että hän yrittää yhteyttä uudestaan lisäten volyyymiä tai vaihtaen kieltä. Tätä voisi nimittää vaikkapa vastaikutukseksi. Vuorovaikutus kuitenkin edellyttää, että sanoman kohde reagoi jollakin tavalla juuri sanomaan tai ainakin sen lähettäjään ja ilmaisee, että hän on tietoinen toisen yrityksestä ottaa häneen yhteyttä. (Charpenter. 1974, 33)

7 AUKTORITEETTI

Auktoriteetti on asia, jonka tärkeyden huomaa heti aloittaessaan opetustyön. Jokaisen on itse rakennettava oma auktoriteetti. Se kuuluu opetustyön perustehtäviin (Saloviita 2009, 73). Jokaisen uuden ryhmän kanssa se on haettava uudelleen. Oppilaat kokoilevat aina uutta opettajaa. Rajojen hakeminen on jatkuvaa.

Kun oppilaat huomaavat, että opettaja arvostaa heitä ja on kiinnostunut heidän asioistaan, he palkitsevat opettajan vastavuoroisella kunnioituksella. Aikaa olisi hyvä varata tutustumiseen. Oppilaalle olisi annettava positiivista palautetta. Oppilas saattaa olla huonolla tuulella kavereiden tai vanhempien kanssa tulleista sanomisista. Kun annat hetken aikaa opetuksesta juttelemalla niitä näitä, oppilas saattaa kertoa huolensa ja jo se saattaa pelastaa päivän, vaikei ratkaisua olisi vielä saatu aikaan. Sääntöjen noudattamisesta on pidettävä kiinni. Noudattamatta jättämisen seurauksista on myös pidettävä kiinni. Opettajan tulee olla pysyvä johtaja luokassa.

Sosiologian Klassikko Max Weber on määritellyt auktoriteetille kolme muotoa. Hänestä opettajalla on työrauha hallittavissa, kun hän omaa nämä kolme:

Rationaalinen eli asiantuntija- auktoriteetti

-opetus on hyvää, eli opettaja hallitsee opetettavan asian täydellisesti ja osaa laskeutua oppilaiden tasolle ymmärtääkseen oikean tason myös opetukselleen.

-oppilaat näkevät koulutyön mielekkäänä, eli oppilaat ovat motivoituneet ja ymmärtävät oman parhaansa oppimisprosessissa.

Traditionaalinen auktoriteetti

-sääntöjä ja luokan rutiineja toteutetaan, eli sääntöjen noudattamatta jättämisestä seuraa sanktio, joka on riittävä ohjatakseen toimimaan halutulla tavalla. Perinteiset rutiinit pidetään yllä, eikä niistä lipsuta. (esim. kaikki nousevat seisomaan ylös opettajan saapuessa luokkaan.)

Karismaattinen auktoriteetti

-tärkein, eli arvostaa oppilaita ja on kiinnostunut heistä

-hyvät ja lämpimät välit oppilaisiin, joten oppilaat saavat myönteistä ja rakentavaa palautetta. (Saloviita 2009, 98)

8 RYHMÄKOOT JA NIIDEN VAIKUTUKSET

Ryhmäkoko on merkitsevä tekijä, jonka perusteella määräytyy kuinka paljon opettajalla on aikaa oppilasta kohden oppitunnin aikana.

Yhteiskunnassa vallitsee tällä hetkellä sellainen taloudellinen tila, jossa säästöjä pyritään löytämään kaikkialta, myös opetuksesta. Opetuksessa ryhmäkokoja pyritään kasvattamaan niin, että jokaisella opettajalla on mahdollisimman suuri oppilasmäärä. Oppilaiden ryhmäkoon kasvattaminen heikentää puolestaan opettajan mahdollisuuksia vaikuttaa joidenkin yksilöiden oppimiseen, koska aikaa oppilasta kohden jää vähemmän. Ryhmäkoko ja sen suurentaminen puhuttaa kaikkia opetukseen ja sen järjestämiseen osallistuvia opettajia ja päättäjiä. Liian suuren ryhmän ongelmat nuorten opetuksessa tuntevat kaikki sellaisen parissa opetustyötä joskus tehneet opettajat.

8.1 Pienryhmä

Pienryhmän hyöty lähtee ensisijaisesti siitä, että opettajalla on enemmän aikaa oppilasta kohti, ja näin opettaja ja oppilas kohtaavat useammin ja pidemmän aikaa oppitunnin aikana.

Ryhmissä tuetaan ryhmän muita jäseniä, ja harvemmin syntyy pattitilanne jolloin jumiudutaan paikalleen. Ryhmän jäsenten pohtiessa yhdessä ongelman ratkaisua, kaikki pääsevät tehokkaammin mukaan. Haastaville oppilaille saadaan annettua tukea enemmän ja tällä tavoin opiskelijan motivaatiota saadaan kohotettua, mikä puolestaan saa oppilaan yrittämään pidempään ja uutterammin tehtäviensä parissa.

8.2 Parityö

Helpoin tapa tehdä ryhmätyöt on muodostaa kahden oppilaan ryhmiä. Mahdollisuuksien mukaan parien olisi hyvä olla heterogeenisiä. Oppilaiden tasojen tulisi olla vaihtelevia.

Oppitunnilla voidaan ensin tehdä tehtävät itsekseen ja sen jälkeen tarkastaa ne yhdessä parin kanssa. Parityö on mahdollisimman yksinkertainen ryhmätyön muoto. Vastavuoroisuus ja tasainen osallistuminen voidaan varmistaa helposti, kuten vuoroja vaihtamalla.

9 RYHMIEN OPETUSTILAT JA YMPÄRISTÖT

9.1 Luokkahuoneet

Luokan sovittaminen ryhmätyöskentelyyn on pääsääntöisesti helppo toteuttaa. Jos käytetään erillisiä pultetteja, ne voidaan ryhmitellä juuri haluamallaan tavalla, muodostaa isompia pöytäkuntia. Pöytäkunnat kannattaa järjestää mahdollisimman etäälle toisistaan riittävän työskentelyrauhan turvaamiseksi. Myös erilaisten ratkomistehtävien oikeat vastaukset toivottavasti löytynevät aina pöytäkunnittain, eikä luntaamalla toisesta pöytäkunnasta.

Jos on käytettävissä sermejä tms. tilanjakajia, ne ovat aina parempia rajatessaan myös näkökenttää. Näin saadaan syntymään pieniä ”luokkia”, joita yksi opettaja pystyy hallitsemaan melko hyvin.

Jos ryhmä jaetaan kahteen täysin toisistaan erillään olevaan tilaan vaikka luokkaan, sen hallinta on jo vaikeampaa yhden opettajan voimin.

9.2 Opetuskeittiö

Opetuskeittiöissä on työpöytiä, joissa vesipisteet, hellanlevyt ja pienet uunit. Laatikkoista löytyy tarvittavia pientyövälineitä. Näin oppilailla on lähellä välineet, joita tarvitaan usein. Kaksi työpöytää on asetettu vastakkain. Tämänlaisia kokonaisuuksia on noin neljä kappaletta. Oppilaat saadaan jaettua niissä pieniin ryhmiin. Oppilaille jää omaa tilaa työskentelyyn. Isot laitteet ovat yhteiskäytössä.

Opetuskeittiö työskentelyssä oppilaat on jaettu kahden, kolmen tai neljän hengen ryhmiin. Jokaiselle ryhmälle jaetaan omat tehtävät. Tehtävät ovat yhteisiä koko pienryhmässä tehtäviä töitä, parityönä tehtäviä tai jokaiselle omia henkilökohtaisia töitä. Usein kuitenkin yksilötyö on samanlainen jokaisella, näin oppilaat saavat tukea toisiltaan.

9.3 Opetusravintolakeittiö

Suurin ero opetuskeittiön ja opetusravintolakeittiön välillä on se, että valmistetaan ruokaa tuotantoon oppilasvoimin. Jolloin myös lisänä tulee aikataulu ja kiire. Paineensietokykyä koetellaan niin oppilailta kuin opettajalta. Ravintolan keittiö eroaa opetuskeittiöstä niin, että se muistuttaa mahdollisimman paljon oikeaa ravintolakeittiötä. Keittiö on suurempi kuin useissa ravintoloissa. Oppilaille jaetaan tehtävät ravintolassa. Näin jokaiselle valikoituu omatyöpiste työtehtävän mukaan keittiössä. Jos keittiössä on iso ryhmä, voi toimia parityönä. Jos taas pieni ryhmä, tehtävät jakautuvat henkilökohtaisesti. Opiskellessa oppilas opettelee hoitamaan yhden työntehtävän kerrallaan. Työelämässä usein yksi tai kaksi kokkia hoitaa kaikki tehtävät keittiössä. Näin opiskellaan yksi asian kerrallaan ja sitten kokemuksen myötä voi yhdistellä ja aikatauluttaa aseita tehtäviä. Oppilaat saavat tukea toisiltaan. Sosiaaliset taidot paranevat tehokkaasti. Osan ryhmästä myös voidaan jakaa ravintolasalin puolelle asiakaspalvelutehtäviin.

9.4 Työpajat

Työpajoissa toimitaan pääsääntöisesti aina pienissä ryhmissä tai jopa yksitellen. Usein ensimmäisen ja toisen luokan oppilaat tekevät harjoitustöitä joko pareittain tai maksimissaan neljän hengen ryhmissä. Kolmannen luokan oppilaat omaavat taidot jo yksintyöskentelyyn ja toimivat usein ilman ryhmän tai parin tukea.

Työpajoissa tehdään hyvin monenlaisia harjoituksia ja harjoitustöitä linjasta riippuen. Esimerkkinä auto-osastolla tehtävistä työpaja töistä on asiakkaan auton huolto. Ensimmäisen luokan oppilaat eivät pääsääntöisesti tee tuollaisia töitä muutoin kuin opettajan suorassa ohjauksessa. Toisella luokalla oppilasparit työskentelevät huollon parissa keskenään alkuun melko verkkaisesti ja lukuvuoden loppupuolella jo kohtuullisen reippaastikin. Toisella luokalla huollossa tehtäviä ohjeita ja työvaiheita muistellaan pareittain ja usein hyvin seurauksin.

Opettaja osallistuu tietysti ohjaamalla ja ohjeistamalla aina tarpeen mukaan. Oppilaat keskeyttävät työn, jos kohtaavat liian haastavan työvaiheen. He odottavat opettajan ohjeita ratkaisun tai ohjeen saamiseksi. Viimeisenä vuotena oppilaat tekevät huollon kaltaiset työt pääosin yksilösuorituksina ja antavat myös näytöt osaamisistaan. Toki silloinkin useasti ohjeita ja vahvistuksia omille tekemisilleen kysellään ”ryhmätyöpareilta”, vaikka sellaista ei varsinaisesti ole enää käytössä sanan oikeassa merkityksessä.

Työpaja on esimerkiksi tuleville auton asentajille ehkäpä kaikkein tärkein paikka oppimisen kannalta. Siellä tehdään käsin juuri niitä oikeita töitä, mitä kyseiseltä oppimispaikalta on alun perinkin odotettu.

9.5 Virtuaali ympäristöt

Virtuaali ympäristöt, eli pääsääntöisesti atk-maailmaan rakennetut opetusohjelmat ja harjoitukset ovat nykypäivää varmaan joka alalla. Virtuaaliympäristöt tulevat korvaamaan ainakin osittain perinteistä teoriaopetusta. Erilaisia ohjelmia apuna käyttäen saadaan erittäin kiinnostavia ja osallistavia harjoituksia. Jo nyt meillä on auto-osastollakäytössä HVM-systems:in tuottamia opetusmateriaaleja, jotka ohjaavat oppilasta ja lopuksi testauttaa opitun tiedon.

9.6 Luonto/ulkoilma

Luonnossa tai ulkoilmassa tapahtuva ryhmäopetus on mahdollista olosuhteiden mukaan. Joskus oikea työpaikkakin saattaa olla noissa olosuhteissa ja harjoitusta ja esimerkkiä on hyvä saada myös koulussa.

Ravitsemus- ja talousalalla elintarviketuntemusta opiskellessa voi käydä torilla tutustumassa erilaisiin tuotteisiin. Yrttipuutarhassa voi tutustua yrttien näön lisäksi tuoksuihin, makuun ja voi kerätä näytteen talteen kuivatettavaksi. Tietoja voi käyttää portfolio- kansion työstämisessä. Näitä voi tehdä erilaisina ryhmäkoonpanoina.

Ulkona voidaan pitää kaikenlaisia oppitunteja. Sään salliessa voidaan siirtää monenlaisien ryhmätöiden tekeminen ulkoilmaan. Näin jo saadaan ryhmä innostumaan eri tavalla työskentelyyn kuin tehtäisiin sama asia sisätiloissa. Siirtyä voidaan esimerkiksi puistoon tai rantaan

10 ARVIOINTI

Arviointi voi ohjata ja kannustaa opiskelua. Se kuvaa miten oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Se myös kertoo oppilaalle, mistä asioista voi vielä oppia lisää. Arviointi auttaa oppilasta muodostamaan realistisen kuvan oppimisestaan ja kehittymisestään. Arvioinnin tulisi tukea oppilaan persoonallista kasvua ja kannustaa jatkamaan.

Tässä on muutama vaihtoehtoina perinteiselle arvioinnille, joita voi käyttää myös ryhmä- ja vertaisarvioinneissa: havainnointi, projektityö, vertaisarviointi, demotilaisuus, opiskelija opettaa, harjoitustyö, vuorovaikutteiset tilaisuudet ja erilaiset tentit, kuten aineistotentti, posteritentti ja draamatentti. Näitä voi käyttää myös ryhmä- ja vertaisarvioinneissa.

Yhdessä oppivan ryhmän yhteenkuuluvuutta ja positiivista keskinäistä riippuvuutta voidaan vahvistaa oppimisen arviointimenetelmiä monipuolistamalla. Tiedolliset ja taidolliset tuotokset, bonus, keskiarvo, valitaan yksi työ, arvotaan yksi kokelas, portfolio jne.

Arviointia on opettajan pystyttävä tekemään, olipa opetusmuoto mikä tahansa. Ryhmätöissä ja -tuotoksissa opettajan on pyrittävä tasapuoliseen arviointiin niin, että jokainen osallistuja saisi arvion oman panoksensa mukaan. Tasapuoliseen ja oikeudenmukaiseen arviointiin liittyen saattaa olla tarve ottaa oppilaat mukaan antamaan oman näkemyksensä toistenkin oppilaiden osallistumisesta ja panoksesta.

Opettajan on hyvä perehtyä ja suunnitella arvioinnin toteuttaminen jo etukäteen ryhmätyömenetelmää käytettäessä, kuinka ja millä perusteilla oppilaat arvioidaan. Arviointi kuitenkin poikkeaa perinteisestä yksilösuorituksen arvioinnista melko selvästi.

11 RYHMÄTYÖSKENTELEN OPETUSHARJOITUKSET

11.1 Pia Einamo-Uralainen ryhmätyön vetäjänä

Aivoriihi

Kokeilin toista vuotta kokiksi opiskelevien oppilaiden kanssa hiljaista aivoriieä. Ammatillisessa koulutuksessa oppilaat ovat käytännöntyön tekijöitä. Luokka on levoton. Siinä on paljon vahvoja persoonia, jotka tahtovat tuoda itseään jatkuvasti esille. Eivätkä, oikein jaksa keskittyä vain kuuntelemaan ja olemaan paikoillaan. Kokonaisuutenalevoton luokka.

Päädyin hiljaiseen aivoriiehen nimenomaan hiljaisuuden takia. Saisin hetkeksi hiljaisuuden luokkaan ja näin ne oppilaat, jotka tarvitsevat hiljaisuutta pystyäkseen keskittymään asiaan, saavat ajatuksensa kasaan. Itse pidin juuri tästä, kun teimme sen opiskeluissa.

Oppilailta alkoi uusi opintokokonaisuus annosruokien valmistus. Tehtävän aihe oli ruokalistasuunnittelu. Halusin myös tässä samalla testata opiskelijoiden tietoja kyseisestä aiheesta.

Jaoin luokan kahteen osaan. Tyhjiä papereiden lähtiessä kiertämään luokkaan tuli hiljaista. Olin yllätynyt miten kauan he jaksoivat keskittyä tehtävään. Vasta silloin alkoi puheensorina, kun aloimme kirjoittamaan toisen ryhmän papereihin tärkeimpiä asioita. Taululle kirjatessa keskustelu pysyi aiheessa, vaikkakin sitä oli paljon.

Oppilailta kysyttäessä he pitivät tehtävästä. Olivat saaneet rauhassa keskittyä aiheeseen ja miettiä asioita. Sain heidät aktiivisesti mukaan keskusteluun ja se oli monipuolista. Keskustelu pysyi aiheessa. Myös jatkuvat väittelyt ja jankuttamiset jäivät pois. Tieto heidän tietämyksestään asiasta auttoi minua jatkossa tuisuunnitelmien tekemisessä.

Opettajan auktoriteetti

Sain opetettavaksi erityisryhmän, johon oli erotettu ryhmästä ongelmien aiheuttajat. Kuuntelin vuorovaikutteisesti heidän asiansa ja ongelmansa, vaikka ne eivät kuuluneet aiheeseen. He tarvitsivat paljon tukea elämännhallinnassa. Neuvoin hermostumatta aina uudelleen ja uudelleen. Jokaisen halusi huomiota. Pyrin katsomaan silmiin ja saamaan aikaan vuorovaikutuksen. Olin tiukka sääntöjen noudattamisessa, rajojen asettaminen oli tarpeellista.

Aloitimme edellisenä vuonna opittujen asioiden kertaamisella. Näin mieleen muistuvat jo opitut asiat. Ne luovat pohjan uuden oppimiselle. Tarvittaessa annettiin henkilökohtaista ohjausta kädestä pitäen. Pyrin varmistamaan jokaiselle onnistumisia. Annoin paljon positiivista palautetta. Koskaan ei voi kannustaa liikaa.

Syntyi luottamus, turvallisuuden tunne, joku välittää. Oppilaat alkoivat tulemaan tunnille ajoissa, kuuntelemaan ja heillä oli tarvittavat välineet mukana. Osallistuminen alkoi olla aktiivista. Tämän ryhmän kohdalla onnistumisen tunne oli mielettön!

Oppilaat tulivat huolineen luokseni siihen asti kunnes valmistuivat. Osalla heistä ei ollut ketään muuta aikuista, jonka kanssa olisi voinut keskustella. Yksi koskettavimmista kokemuksista oli, kun ryhmästä eräs tyttö tuli itkien luokseni. Hän sanoi, että hänellä ei ole muuta syytä käydä koulussa kuin se, että opetan häntä. Tässä tulee miettineeksi otanko oppilaat liian henkilökohtaisesti. Kannattaako viettää unettomia öitä? Kyllä, jos se auttaa nuoria elämässä eteenpäin.

Tässä harjoituksessa korostui, miten tärkeää meidän opettajien on omata kaikki kolme auktoriteetin muotoa.

Samanaikaisopetus jaetussa ryhmässä

Normaalisti ryhmässä on 18 oppilasta ja kaksi opettajaa. Tässä tilanteessa oppilaat oli jaettu kahteen yhdeksän oppilaan ryhmään. Kummassakin ryhmässä on yksi opettaja. Opiskelu tapahtuu eri tiloissa. Olin oppilaiden kanssa opetuskeittiössä, jossa opetellaan ruoanvalmistusta.

Oppilaiden mielestä oli helpompi olla pienessä ryhmässä. Heistä oli rauhallisempi ja mukavampi tunnelma työskennellä. Sanoivat oppineensa paremmin. Opettaja ehti neuvomaan perusteellisemmin sekä opettajalta sai apua nopeammin. Ei tarvinnut odottaa omaa vuoroa. Isossa ryhmässä joutuu usein odottelemaan vuoroaan oman kysymyksen kanssa. Monta kysyjää saattaa olla odottamassa vastausta ennen kuin on oma vuoro. Oppilaista heillä oli enemmän työtilaa ja astioita ei tarvitse etsi vaan kaikille riittää. Meteli on pienempää. Isossa ryhmässä meteli on joskus mahdottoman kovaa. Jokainen huutaa omaa asiaansa. Koneet pitävät meteliä.

Lopputöissä tuli kiire ja niissä kesti kauemmin, koska työntekijöitä vähemmän, mutta toisaalta tiskiä myös vähemmän. Lattiat ja kylmiöt täytyy pestä kuitenkin. Isot tilat. Sotkua tulee kuitenkin vähemmän pienellä porukalla.

11.2 Juha Rapeli ryhmätyön vetäjänä

Epäonnistunut ryhmätyö

Tässä pienryhmä harjoituksessa oppilaina olivat logistiikan oppilaat. He ovat erittäin haastava ryhmä. Ryhmästä yli puoleen on kohdistettu peruskoulun puolella erilaisia tukitoimia.

Nämä aiemmin saadut toimet näkyvät myös ammattiopiston puolella tuliaisina. Oppilaat ”vaativat” samoja tukia eli helpotuksia, jotka heille on aiemmin jo myönnetty peruskoulussa. Pääsääntöisesti tukitoimet eivät ole peruskoulussa tuottaneet sellaista hyötyä, että oppilas selviytyisi nyt myöhemmin ammattiopistossa ”normaalien” joukossa ilman lisätukea.

Pienryhmä harjoitus tehtiin viantason tunnistamisen kurssilla. Ryhmässä on 18 oppilasta, joista paikalla oli 11 oppilasta. Tunnilla tutustuttiin 3-4 hengen ryhmissä työkalu- ja koneiden (trukki, pyöräkuormaaja ja kaivinkone) päivittäisten huoltotarkastusten kohteisiin. Nämä vastaavat kohteet etsittiin ja tutkittiin teoriassa kirjallisuuden ja netistä löytyvien kuvien ja ohjeiden avulla aiemmalla teoriatunnilla. Ohjeistuksen mukaan nyt piti löytää tarkistettavat kohteet, tarkastaa ne ja selvittää opettajalle mistä tarkastuskohde löytyi ja oliko asia kunnossa, vai vaatiiko toimenpiteitä ennen ajoon lähtöä.

Kiertäessäni ryhmiä, yksi ryhmä oli pystynyt selvittämään asiat toivotulla tavalla. Yksi ryhmä ei ollut löytänyt kaikkia tarkastuskohteita, osan niistä ja yksi ryhmä ei löytänyt yhtään tarkastuskohdetta, eikä täten tiennyt olisiko koneet ajoon lähtökunnossa. Nämä heikoimmin menestyneet ryhmät eivät pääsääntöisesti yrittäneetkään löytää tarkastuskohteita sivusta seurattuani työskentelyn etenemistä. He käyttivät ajan pääasiassa puhelimilla pelaamiseen ja viestien lukemiseen sekä -lähettämiseen.

Jokaisen tunnin alussa olen oppilaille kertonut kännykän käyttökiellosta. Kyseinen asia on heille varmasti tiedossa, vaikka kaikki heidän opettajat eivät kuitenkaan vaadi kännykän ehdotonta pitämistä pois näkyviltä oppituntien aikana.

Harjoitus epäonnistui melko täydellisesti. Kuitenkin oppilaiden toive on päästä tekemään käsillä jotakin autojen ja koneiden parissa. Teoriatunnit ovat ryhmälle erittäin haastavia. Opettajalla riittää haastetta saada aikaan tuolle ryhmälle kokonaisuudessaan ammattiajokortti, jonka vaatimuksia sanelee jopa tieliikennelaki. Tuolla harjoitustunnilla ei käytettävissä ollut mitään erityisiä tukitoimia.

Kyseinen harjoitus on raportoitu myös tämän ryhmän ryhmänohjaajalle. Tämän ryhmän kohdatessa oikeita onnistumisia, opettaja kokee varmasti onnistumisen iloa.

12 YHTEENVETO

Ryhmätyötuntien valmistelu ja suunnittelu

Ryhmätyötuntien suunnittelu vie enempi aikaa normi tuntien valmisteluun verrattuna. Ryhmälle tuntia suunnitellessa täytyy perehtyä ryhmään, sen ominaisuuksiin ja huomioida jokaisen ryhmän tarpeet ja mahdollisuudet. Osa ryhmistä saattaa olla hyvin kehittynyt ryhmätyöhön ja työt käynnistyvät helposti ja tehokkaasti. Tuotokset ja tulokset voivat olla erittäinkin hyviä. Toisella ryhmällä tällaisen tekemisen taidot saattavat puuttua lähes kokonaan ja oppitunnin aikana ei edetä varsinaisessa opittavassa asiassa ollenkaan.

Myös opetustilalla on suuri merkitys tunnin onnistumiseen. Jos tila on liian ahdas tai siellä ei ole mitään tilanjakajaa tms. joka takaa omaa rauhaa ryhmille, niiden toiminta saattaa kärsiä toisten ryhmien keskusteluista ja toiminnasta. Tämän seurauksena keskittyminen saattaa häiriintyä ja varsinaiseen asiaan keskittyminen on vaikeaa, jopa mahdotonta.

Onnistuuko uudelta opettajalta

-Ryhmäopetus on yksi tapa opettaa muiden opetusmuotojen joukossa. Ryhmäopetuksen käyttö ei ole vaikeaa, toki tunnin suunnittelussa ehdottomasti kuitenkin huomioitava. Ensimmäisten ryhmäopetustuntien valmistelu ja tuntien pitäminen ovat aina säätöä ja opettelua myös opettajalle. Kuitenkin ennakoasenteeton suhtautuminen helpottaa löytämään oikean polun tuntien pitoon.

Opettajan hyödyt/ rasitteet

Opettaja hyötyy ryhmäopetuksesta heti kun opetus ja opiskelu alkavat sujumaan ryhmissä. Ryhmissä toimivat jäsenet tukevat ja auttavat toisiaan tehtävien ratkaisemisissa, sekä vahvistavat oikeaksi toteamansa mietityt ja harkitut ratkaisut.

Opettajalle jää tällöin aikaa myös miettiä hieman eritasoisia tehtäviä kullekin ryhmälle ja sen jäsenille. Usein joku ryhmistä on kyseisessä asiassa pidemmällä kuin toiset ja joku ryhmä saattaa olla muita jäljessä melkoisesti. On tärkeää saada ”osaavalle” ryhmälle riittävän haasteellisia tehtäviä, jotta heidän aikansa ei käy pitkäksi ja oppiminen etenisi parasta mahdollista vauhtia kaikkien osallistujien osalta.

Opettaja hyötyy myös oppituntien jälkeen tehtävässä tehtävien tarkasteluissa, koska tuotoksia ei ole joka yksilöltä ja aikaa kuluu vähemmän tarkistus ja korjaustyöhön. Tällaisessa ryhmämuodossa tehtävät voidaan ristiin tarkastaa, ilman että ketään toista kukaan pääsee osoittamaan sormella. Sieltä ei voi selvästi osoittaa ketään yksilöä jonkun tuotoksen tuottajaksi, ja syyttelyä sekä naljailua ei yleensä esiinny.

Kuinka paljon ryhmätöitä kannattaa teettää? Jokainen opettaja valitsee itselleen ja ryhmälleen parhaan mahdollisen menetelmän. Hyvä opetus koostuu vaihtelevista opetusmenetelmistä, jotka täydentävät toisiaan.

LÄHTEET

Cantell, Hannele. 2000. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva. PS- kustannus

Charpentier, Pehr. 1974. Ryhmätyön perusteet. Tampere:Hämeen kirjapaino Oy.

Ikonen, Oiva. 2000. Oppimisvalmiudet ja opetus. Jyväskylä: PS-kustannus

Leppilampi, Asko – Piekkari, Ulla. 1998. Terve, terve! Opitaan yhdessä oppimisen ja elämän taitoja. Kukkila: Salpausselän Kirjapaino

Leppilampi, Asko – Sahlberg, Asko. 1994. Yksinään vai yhteisvoimin? Helsinki: Yliopistopaino

Pihlaja, Päivi – Viitala, Riitta. 2004. Erityiskasvatus varhaislapsuudessa. 1. painos. Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö

Reinikainen, Eija. 2007. Leimatut lapset. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Saloviita, Timo. 2009. Meidän koulu. Juva: PS- kustannus

<http://ftpmirror.your.org/pub/wikimedia/images/wikiversity/fi/9/9d/Oppimisenarviointimenetelmat.pdf/> 12.10.2013

<http://www.finope.fi/content.php?cat=2&cid=37/> 12.10.2013

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/mit/tietotekniikan-opetuksen-perusteet/arviointi/arviointi-koulussa-1/arvioinnin-tehtaevae-koulussa/> 9.11.2013

<http://www.tyokalupakki.net/pages/index.php?id=117&pid=2/> 9.10.2013

<http://www.enorssi.fi/> 09-11.10.2013

<http://www.edu.fi/> 10.10.2013

<http://www.edu.helsinki.fi/> 10.10.2013